KONSTYTUCJA

230 ROCZNICA UCHWALENIA

KONSTYTUCJI 3 MAJA

3 MAJA 1791 ROKU.

PREZENTACJA

WIWAT SEJM, WIWAT NARÓD, WIWAT WSZYSTKIE STANY!

Ustawa Rządowa z dnia 3 maja – uchwalona 3 maja 1791 roku ustawa regulująca ustrój prawny Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Powszechnie przyjmuje się, że Konstytucja 3 maja była pierwszą w Europie i drugą na świecie (po konstytucji amerykańskiej z 1787 r.) spisaną konstytucją.

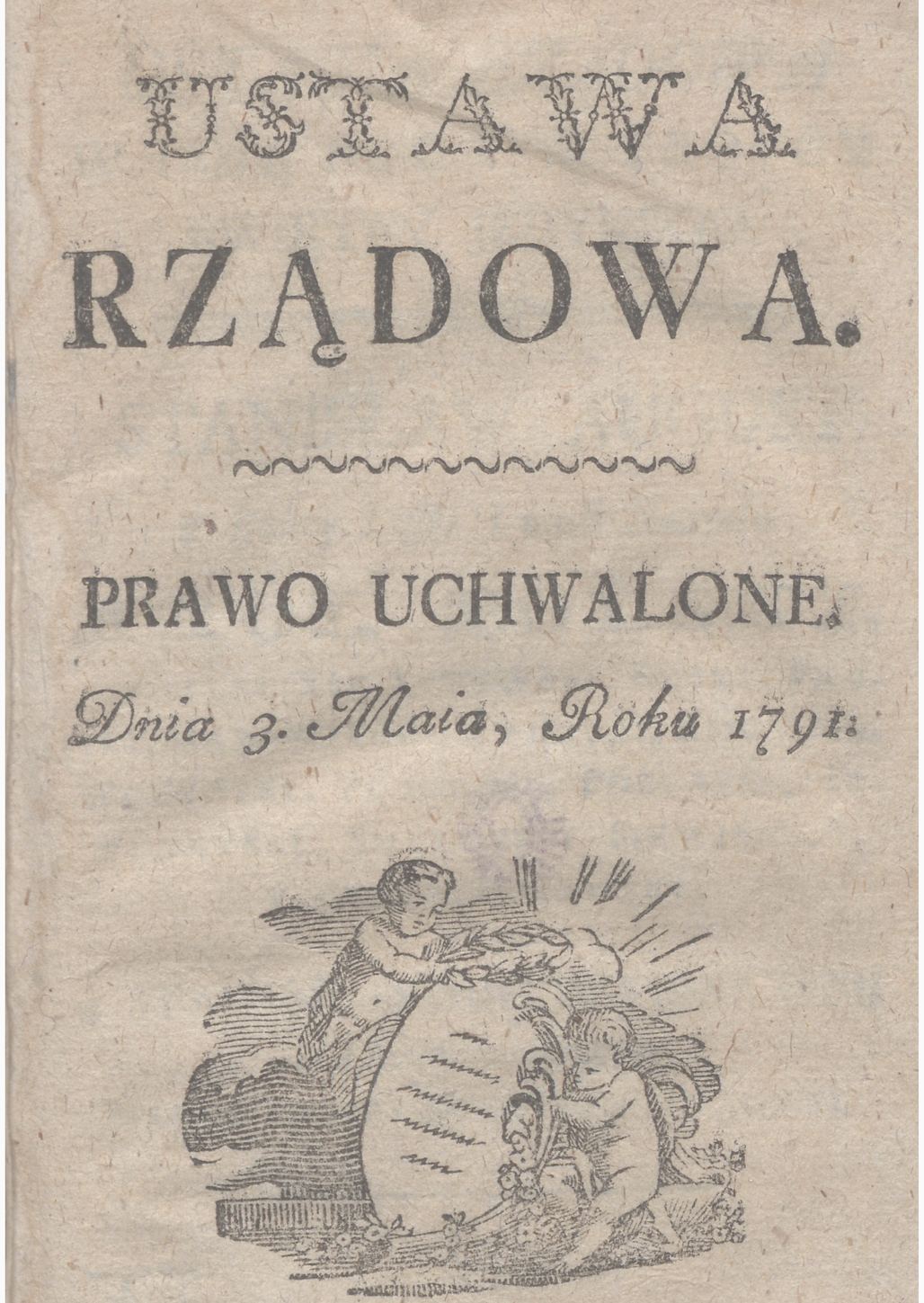
USTAWA
RZĄDOWA.

PRAWO UCHWALONE.

Dnia 3. Maia, Roku 1791.

STANISŁAW AUGUST
Z BOŻEJ ŁASKI I WOLI NARODU KRÓL POLSKI

WIELKI KSIĄŻE LITEWSKI, RUSKI, PRUSKI, MAZOWIECKI, ŻMUDZKI, KIJOWSKI, WOŁYŃSKI, PODOLSKI, PODLASKI, INFLANTSKI, SMOLEŃSKI, SIEWIERSKI I CZERNIECHOWSKI WRAZ Z STANAMI SKONFEDEROWANEMI W LICZBIE PODWÓJNEJ NARÓD POLSKI REPREZENTUJĄCEMI.

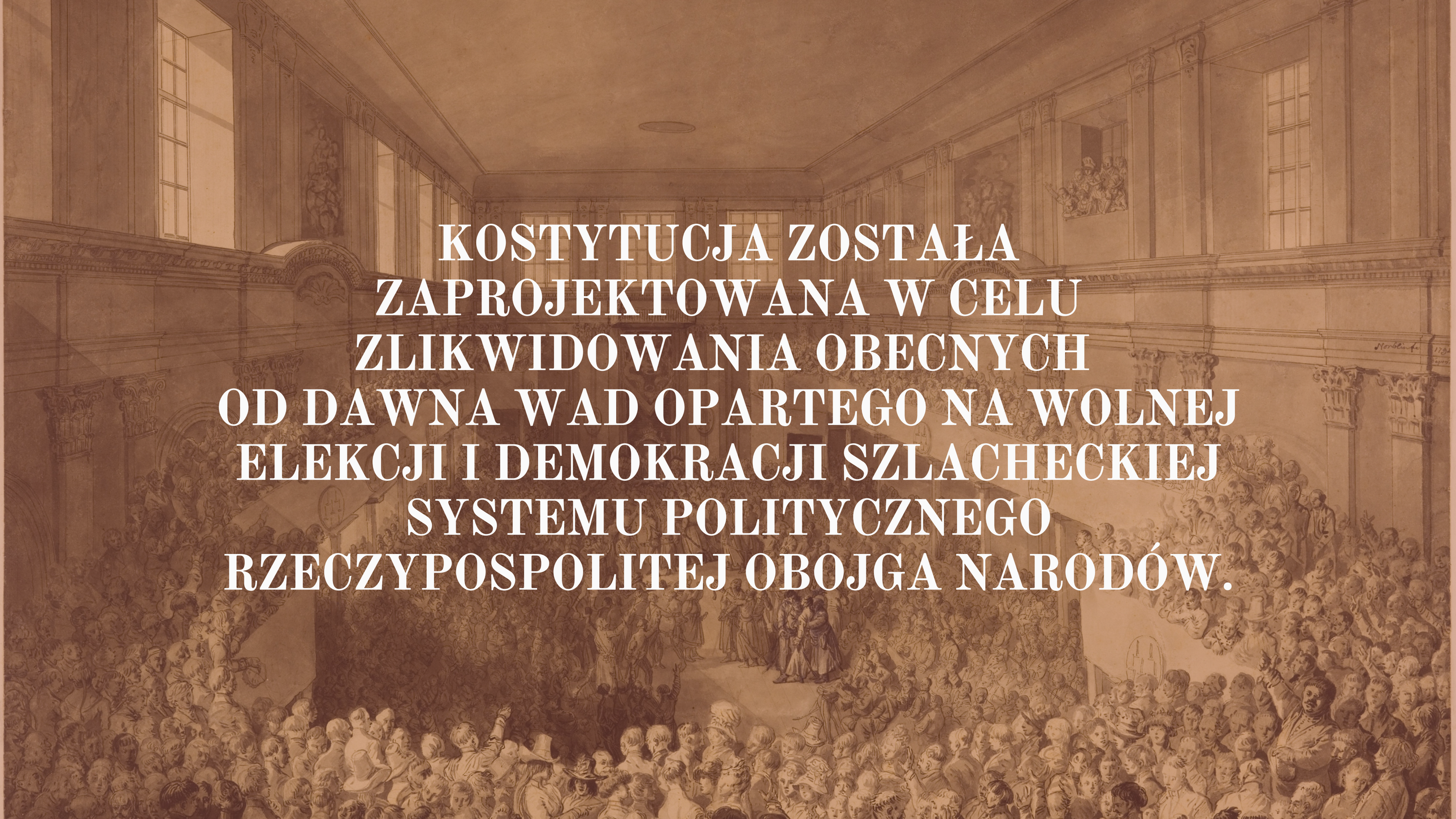

KOSTYTUCJA ZOSTAŁA ZAPROJEKTOWANA W CELU ZLIKWIDOWANIA OBECNYCH OD DAWNA WAD OPARTEGO NA WOLNEJ ELEKCJI I DEMOKRACJI SZLACHECKIEJ SYSTEMU POLITYCZNEGO RZECZYPOSPOLITEJ OBOJGA NARODÓW.

RELIGIA PANUJĄCA.

Religią narodową panującą jest i będzie wiara święta rzymska katolicka, ze wszystkiemi jej prawami. Przejście od wiary panującej do jakiegokolwiek wyznania, jest zabronione pod karami apostazyi. Że zaś taż sama wiara święta przykazuje nam kochać bliźnich naszych; przeto wszystkim ludziom, jakiegokolwiek bądź wyznania, pokój w wierze i opiekę rządową winniśmy; i dla tego wszelkich obrządków i religii wolność w krajach polskich, podług ustaw krajowych, warujemy.

SZLACHTA. ZIEMIANIE.

Szlachtę za najpierwszych obrońców wolności i niniejszej konstytucyi uznajemy; każdego szlachcica cnocie, obywatelstwu i honorowi, jej świętość do szanowania, jej trwałość strzeżenia poruczamy, jako jedyną twierdzę ojczyzny i swobód naszych.

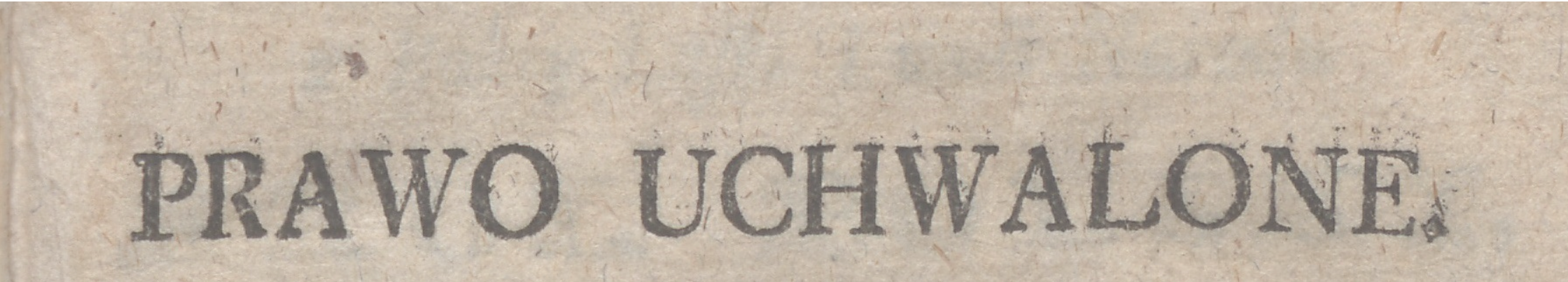

MIASTA I MIESZCZANIE.

Prawo na teraźniejszym sejmie zapadłe pod tytułem:
Miasta nasze królewskie wolne w państwach Rzeczypospolitej w zupełności mieć chcemy i za część niniejszej konstytucyi deklarujemy, jako prawo wolnej szlachcie polskiej, dla bezpieczeństwa ich swobód i całości spólnej ojczyzny nową, prawdziwą i skuteczną dające siły.

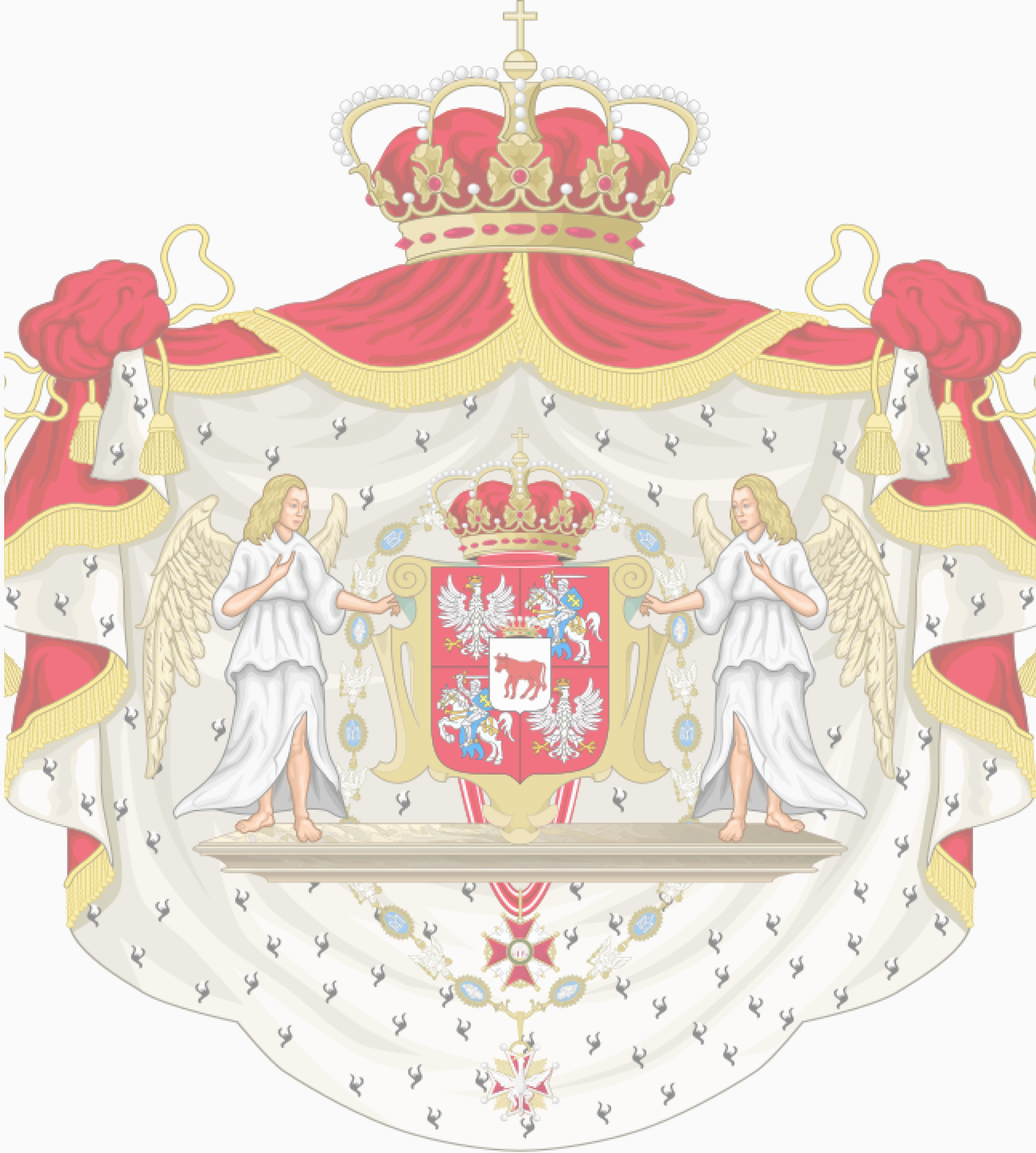

CHŁOPI. WŁOŚCIANIE.

Lud rolniczy, z pod którego ręki płynie najobfitsze bogactw krajowych źródło, który najliczniejszą w narodzie stanowi ludność, a zatem najdzielniejszą kraju siłę, tak przez sprawiedliwość i obowiązki chrześciańskie jako i przez własny nasz interes dobrze zrozumiany, pod opiekę prawa i rządu krajowego,

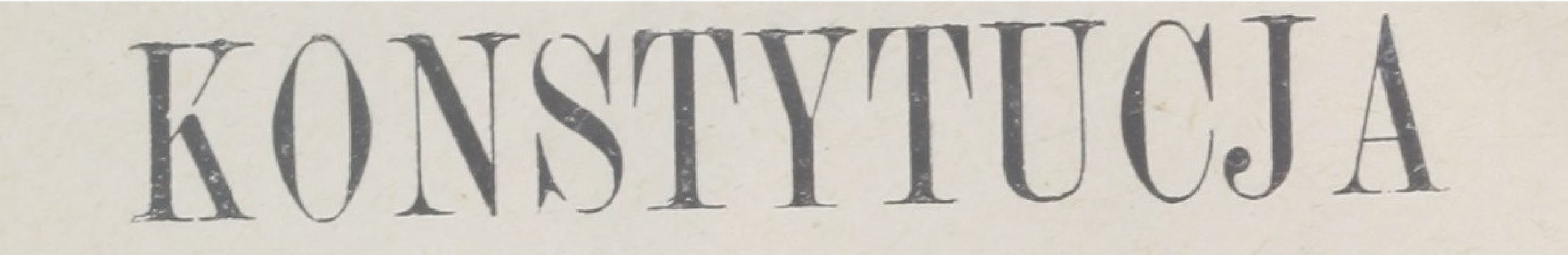

RZĄD CZYLI OZNACZENIE WŁADZ PUBLICZNYCH.

Wszelka władza w społeczności ludzkiej początek swój bierze z woli narodu. Aby więc wolność obywatelską, porządek społeczności i całość państw Rzeczypospolitej na zawsze zabezpieczyć; trzy władze rząd narodu polskiego składać powinny i z woli prawa niniejszego na zawsze składać będą; to jest: władza prawodawcza w stanach zgromadzonych; władza najwyższa wykonawcza w królu i straży, i władza sądownicza w juryzdykcyach na ten koniec ustanowionych lub ustanowić się mających.

SEJM CZYLI WŁADZA PRAWODAWCZA.

Wszystko i wszędzie większością głosów decydowane być powinno. Przeto liberum veto, konfederacye wszelkiego gatunku i sejmy konfederackie, jako duchowi niniejszej konstytucyi przeciwne, rząd obalające, społeczność niszczące, na zawsze znosimy.

KRÓL, WŁADZA WYKONAWCZA.

Żaden rząd najdoskonalszy bez dzielnej władzy wykonawczej stać nie może. Szczęśliwość narodów od praw sprawiedliwych, praw skutek od ich wykonania zależy. Doświadczenie nauczyło że zaniedbanie tej części rządu, nieszczęściami napełniło Polskę: zawarowawszy przeto wolnemu narodowi polskiemu władzę praw sobie stanowienia i moc baczności nad wszelką wykonawczą władzą, oraz wybierania urzędników do magistratur: władzę najwyższego wykonania praw królowi w radzie jego oddajemy: która to rada strażą praw zwać się będzie.

WŁADZA SĄDOWNICZA.

Władza sądownicza nie może być wykonywaną ani przez władzę prawodawczą, ani przez króla; lecz przez magistratury na ten koniec ustanowione i wybierane. Powinna być zaś tak do miejsc przywiązaną, żeby każdy człowiek bliską dla siebie nalazł sprawiedliwość, żeby przestępny widział wszędzie groźną nad sobą rękę krajowego rządu. (...)Nowy kodeks praw cywilnych i kryminalnych, przez wyznaczone przez sejm osoby, spisać rozkazujemy.

EDUKACYA DZIECI KRÓLEWSKICH.

Synowie królewscy, których do następstwa tronu konstytucya przeznacza, są pierwszemi dziećmi ojczyzny; przeto baczność o dobre ich wychowanie do narodu należy, bez uwłóczenia jednak prawom rodzicielskim. Za rządu królewskiego sam król z Strażą, i z wyznaczonym od stanów dozorcą edukacyi królewiczów, wychowaniem ich zatrudniać się będzie

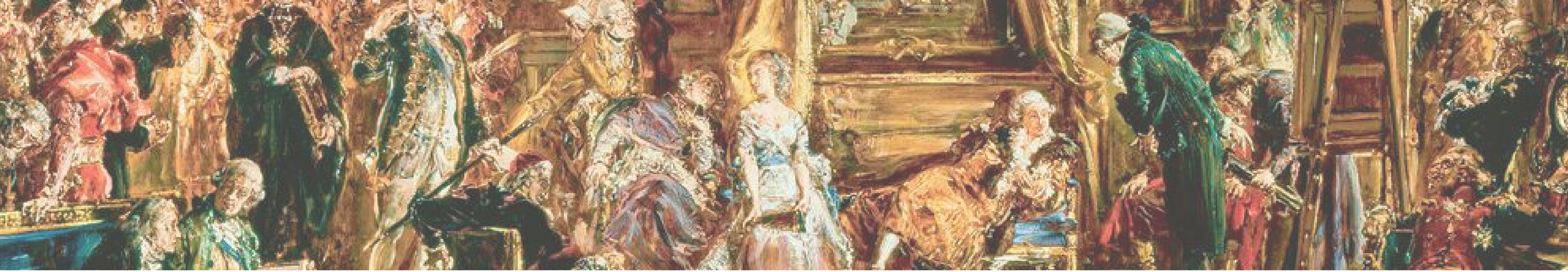

REGENCYA.

Straż będzie oraz regencyą, mając na czele królowę, albo w jej nieprzytomności, prymasa.
W tych trzech tylko przypadkach miejce mieć może regencya: I-o W czasie małoletności króla.
II-o W czasie niemocy trwałe pomięszanie zmysłów sprawującej. III-o W przypadku, gdyby król był wzięty na wojnie. Małoletność trwać tylko będzie do lat ośmnastu zupełnych; a niemoc, względem trwałego pomięszania zmyslów, deklarowaną być nie może, tylko przez sejm gotowy, większością wotów trzech części, przeciwko czwartej izb złączonych.

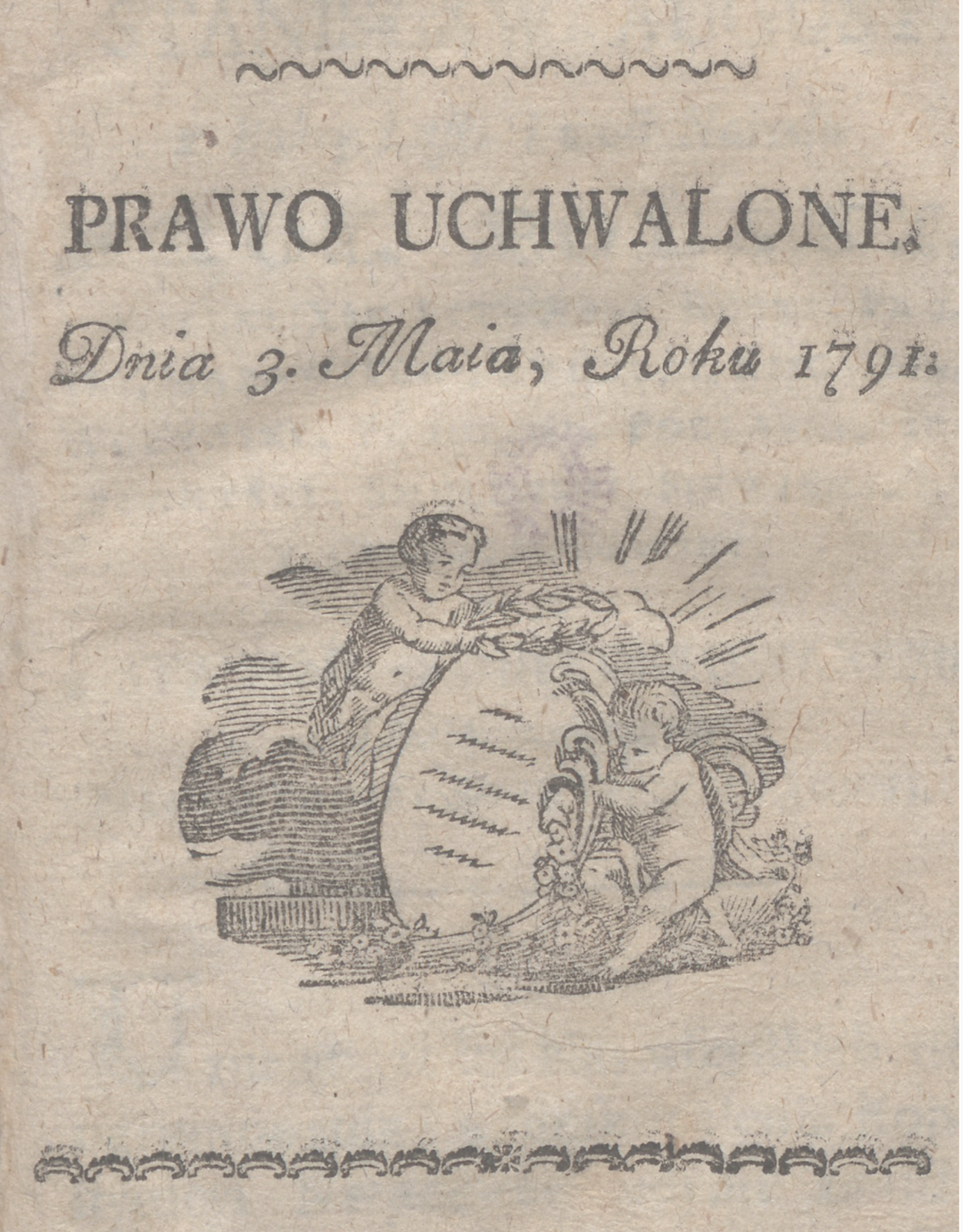

SIŁA ZBROJNA NARODOWA.

Naród winien jest sobie samemu obronę od napaści i dla przestrzegania całości swojej. Wszyscy przeto obywatele są obrońcami całości i swobód narodowych. Wojsko nic innego nie jest, tylko wyciągnięta siła obronna i porządna z ogólnej siły narodu. Naród winien wojsku swemu nagrodę i poważanie za to, iż się poświęca jedynie dla jego obrony. Wojsko winno narodowi strzeżenie granic i spokojności powszechnej: słowem winno być jego najsilniejszą tarczą. (...) Użytem być więc wojsko narodowe może na ogólną kraju obronę, na strzeżenie fortec i granic, lub na pomoc prawu, gdyby kto egzekucyi jego nie był posłusznym.

DEKLARACYA STANÓW ZGROMADZONYCH.

3 MAJA 1791 ROKU.

Wszystkie prawa dawne i teraźniejsze, przeciwne niniejszej konstytucyi, lub któremukolwiekjej artykułowi znosimy, a opisy szczególnie do artykułów i każdej materyi w niniejszej konstytucyi zamkniętych potrzebne, jako dokładniej wyszczególniające obowiązki i układ rządu, za część składającą tęż konstytucyę deklarujemy. Władzy wykonawczej zalecamy, aby Straż swe obowiązki natychmiast pod okiem sejmu rozpoczęła i ciągle utrzymywała. Bogu i ojczyźnie uroczyście przysięgamy na posłuszeństwo, na obronę wszystkiemi ludzkiemi siłami tej całej konstytucyi i takową przysięgę za hasło rzetelnej miłości ojczyzny dając, wykonanie onej nakazujemy natychmiast tu w Warszawie przez wszystkie komisye i juryzdykcye sądowe, niemniej przez wojsko tu przytomne; a w ciągu najdalej miesiąca, od daty niniejszego prawa, za ordynansem komisyi wojskowej, przez całe wojsko narodowe w państwach korony polskiej, i W. X. litewskiego konsystujące.